

KLASİK GİTAR EĞİTİMİNİN BOYUTLARI

Cansel ŞENOĞLU ÖNDER*

Prof. Gökay YILDIZ**

ÖZET

Köklü tarihi, çok sesli müziğe elverişliliği, ses güzelliği, kolay taşınabilirliği ve kolay alınabilirliği ile zaman içerisinde popüler olmuş olan klasik gitar; geçmişten günümüze müzik eğitimi veren tüm eğitim-öğretim ortamlarında sıkça tercih edilen bir enstrüman olmuştur.

Klasik gitar eğitiminin uygulandığı tüm eğitim-öğretim ortamlarında eğitim düzeyleri farklılık gösterebilir. Ancak temel eğitimin, klasik gitar eğitimi veren bütün kurumlarda aynı bilinçte ve titizlikle uygulanması önemlidir.

Klasik gitar eğitimi, öğrencilere; çalım teknik ve teorik bilgilerinin; eşlik yapabilme, kendi kendini yönlendirebilme ve yönetebilme, müzikal bakış açısı altında yorumlayabilme becerilerinin ve bilinçli şekilde uygulanacak bir çalışma alışkanlığının programlı, disiplinli şekilde kazandırıldığı bir süreçtir.

Bu sürecin verimliliğini etkileyen en temel ve önemli faktörler ise öğretmen, öğrenci ve uygulanacak eğitimi-öğretim programıdır.

Bu çalışmada klasik gitar eğitiminin boyutları; enstrüman için gerekli pozisyonun sağlanması, deşifre-eser tanıma, düzenli çalışma ve çalışma disiplini, çok sesli müzik icrasında azgiyi duyma-anlama-duyurma, farkında olarak çalma, teknik yeterlilik ve müzikal yorum konu başlıkları altında incelenmiş; eğitim sürecini etkileyen öğretmen, öğrenci ve eğitim-öğretim programı faktörleri ve bu faktörlerin klasik gitar eğitimine etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Müzik Eğitimi, Klasik Gitar, Klasik Gitar Eğitimi

ABSTRACT

Classical guitar, which has been popular in time by means of its long-established history, suitability for polyphony, highness of sound, portability and purchasability easily, has been most-preferred instrument in all music training environment from the past to the present.

The level of education may show difference in all training environment where classical guitar education is applied. However, the application of basic training in all institutions which give classical guitar education with the same conscious and accuracy is important.

* MAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Eğitimi ABD. Yüksek Lisans Öğrencisi

** MAKÜ Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD. Öğretim Üyesi

Classical guitar training is a process in which the students get the technical and theoretical knowledge of playing, the abilities of accompanist, self-directing, self-controlling, interpreting through musical point of view and the habit of studying which will be applied consciously in a scheduled and disciplined way.

The most basic and important factors which affect the efficiency of this process are teacher, student and curriculum which will be applied.

In the present study, the dimensions of classical guitar education has been analyzed under the headings of providing the necessary position for the instrument, decoding-work recognition, systematic studying and discipline of studying, hearing-comprehension-make hearing the melody in the interpretation of polyphonic music, playing consciously, technical sufficiency and musical interpretation. In addition, the factors of teacher, student and curriculum which affect the process of education and the effects of these factors on classical guitar education has been dwelled on.

Key Words: Musci Education, Ciassical Guitar, Classical Guitar Education

1.GİRİŞ

Çok sesli müziğe uygunluğu, ses güzelliği ve kolay taşınabilirliği sayesinde zaman içerisinde popüler olmuş olan klasik gitar, müzik eğitiminde de sıkça tercih edilen bir enstrüman haline gelmiştir. Bu durum Güzel Sanatlar Liseleri, Konservatuvarlar, Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Güzel Sanatlar Fakültesi Müzikoloji, Müzik Bilimleri Bölümleri'nde ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Müzik Kursları'nda verilen klasik gitar eğitiminin daha ayrıntılı düşünülerek uygulanması gerekliliğini ortaya çıkartmıştır. Klasik gitar eğitiminin uygulandığı tüm bu eğitim-öğretim ortamlarında, eğitim seviyesi ve düzeyi farklılıklar gösterebilir. Ancak temel eğitim, tüm bu ortamlarda, genel hatları ile, aynı şekilde ve titizlikte verilmeli, uygulanmalıdır.

Çok sesliliğe en elverişli çalgılardan birisi gitardır. Eğitim müziğinde piyano ile birlikte, çoksesli duygunun geliştirilmesi, yerleştirilmesi ve sevdirmesine katkıları olacak bir güce sahiptir. Bu nedenle, eğitim fakülteleri müzik eğitimi bölümlerinin tümünde gitarın akademik düzeyde eğitiminin daha ciddi boyutta ele alınması gerekmektedir (Yöndem, 1992, S.5).

Çalgı eğitimi ve çalgı eğitiminin bir parçası olan klasik gitar eğitimi; öğrencilere çalım tekniklerini öğretmek gitarı çalabilme, eşlik yapabilme, gitar çalmayı öğretebilme becerilerini kazandırmak için sistemli, planlı işlenen bir süreçtir. Öğrencilerin estetik anlayış ve müzikalite sahibi bireyler olmalarına, bu sayede müzikal kimlik kazanmalarına, kendilerini müzik yoluyla ifade edebilmelerine rehberlik etmesinden dolayı, bu sürecin titizlikle uygulanması şarttır.

Bu süreç içerisinde; gitar için doğru oturuş ve gitarı doğru tutuş, klasik gitar tarihi bilgisi, teknik bilgi ve beceri, deşifre yapma, düzenli-disiplinli çalışma, eserin ezgisini ve eşliğini ayırdetme, bilinçli bir şekilde çalışma ve müzikal yorum yapabilecek gerekli alt yapıya sahip

olma, klasik gitar repertuarını tanıma, dinleme, öğrencilere kazandırılması gereken temel davranışlardandır.

Klasik gitar eğitiminde başarıyı etkileyen en önemli faktörler; eğitim-öğretim programı, öğretmen ve öğrencidir. Öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar üstünde, iyi düşünülerek hazırlanmış ve bireysel farklılıklara göre değiştirilebilecek esneklikte uygulanacak bir eğitim-öğretim programının, öğretmenin önünde bir kılavuz olarak bulunması, eğitim-öğretim sürecini başarıya götürmesi açısından oldukça önemlidir. Bu süreç; programı uygulayacak yeterli teknik, müzikal ve pedagojik bilgi sahibi bir öğretmen ve fiziki durumu uygun, müzikal algılama ve yeteneği olan, çalgısını seven, başarılı olmak için düzenli, disiplinli çalışan bir öğrenci profili ile başarıya ulaşabilir.

2. KLASİK GİTAR EĞİTİMİ

“Müzik Eğitimi; bireyin genel ve müziksel davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile kasıtlı olarak istendik davranışlar oluşturma sürecidir” (Uçan, 2005, S.40). Tarman (1996, S.10), müzik eğitiminin bir parçası olarak çalgı eğitimini; “bireyin çalgı çalmaya yönelik davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimler meydana getirme süreci” olarak tanımlamıştır. Çalgı öğrenme ise, “yaşantı ürünü, çalgı çalmaya yönelik kalıcı izli davranış değişikliğidir” (Tarman, 1997, S.1).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak Kanneçi (2005, S.7) gitar eğitimini; “temelde çalgıyı tanıma, çalma ve kullanmayı öğrenerek, form bilgileri ışığında müzik eserlerinde bestecinin isteklerini icra etmek için davranış kazandırma süreci” olarak tanımlamıştır. Bu tanımın ilk amacı olan çalgıyı tanıma; gitar tarihi, gitarın fiziksel yapısı, klasik gitar için doğru oturuş ve gitarı doğru tutuş bilgileri ile temellenir.

Çalma ve çalgıyı kullanmayı öğrenme; temel klasik gitar bilgi ve tekniklerinin (sağ-sol el parmaklar arası koordinasyon, arpej, tirando, apoyando, bare, pizzicato, tremolo, flajole, legato vb.) bilinçli bir şekilde, düzenli çalışma sonucu kazandırılmasıyla gerçekleşir. Teknik; çalgıyı iyi çalmak için bir araçtır, bundan dolayı teknik bilgilerin öğrencilere doğru aktarılması ve bu bilgilerin öğrenciler tarafından tekrar edilerek düzenli çalışılması, klasik gitarın iyi ve rahat bir şekilde çalınmasını sağlayacaktır.

Eseri yorum açısından birbirinden ayıran ve eser hakkında ön bilgi veren en önemli göstergelerden biri eserin formudur.

Müzik yapan kimselerin (yöneticiler, çalıcılar, söyleyiciler) eserin formunu iyi bilmesi zorunludur. Bir eserin anlaşılır ve güzel bir şekilde seslendirilmesi (yorumu), o eserin özelliklerini ve yapısını iyice bilmekle mümkün olabilir (Cangal, 2004, S.2).

Gitar eğitiminde de form bilgilerinin verilmesi ile birlikte, çeşitli formlarda (saraband, bouree, allemand, gigue, menuet, pavane, sonat, vals, prelud, milonga vs.) eserlerin çalışılması ve bu bilgiler ışığında müzikal yorumun öğrencilere kazandırılması sağlanabilir.

Çok sesliliğe uygunluğu sayesinde hem eşlik hem de solo çalgı olarak icra edilebilen klasik gitarın eğitim sürecinde, öğrencilerin her iki alanda da bilgi sahibi olmaları ve bu bilgileri gitar üzerinde uygulayabilmeleri sağlanmalıdır. Bunun için öğrencilere çok sesli müzik anlayışı ve gitar müziği kültürünün de kazandırılmasında yarar vardır.

Öğrencilerin bireysel çalışma sorumluluklarının farkına varmalarını, araştırmacı, yeni eserlere meraklı, yaratıcı, kendi kendilerini ve başkalarını eğitmeye hazır olmalarını sağlamak da gitar eğitiminin amaçlarındandır. Öğretmenler, öğrencileri bilgileri doğrultusunda serbest bırakıp, yeni eserleri istekle çalışmalarına ön ayak olmalı, öğrencilerinin yaratıcılıklarını desteklemelilerdir.

Uslu (1999, S.42), “Türkiye’de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde A.G.S.L. Müzik Bölümlerinin Önemi” isimli makalesinde çalgı eğitimi ve çalgı eğitimciliğinin birbirine etkisi üzerine şunları söylemiştir:

Çalgı eğitimi yapılan ve çalgı eğitimcisi yetiştirilen ortamlarda, nitelik konusu öncelikli olarak önemsenmelidir. Öyleyse, iyi çalgı eğitimcisi yetiştirmenin, iyi çalgı eğitimi ve öğretimiyle ilişkili olduğu bilinmelidir. Çalgı eğitimciliğinde, bir öğretici için edinilmesi gereken bilgi ve davranışların kazanılması da iyi çalgı eğitimcisi olmaya etki eden diğer önemli konulardandır.

Bu bakımdan klasik gitar eğitiminde de öğrencilerin; gitarın sadece nasıl çalınacağı değil, nasıl öğretileceği konusunda da bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri önemlidir.

Klasik gitar eğitim sürecini etkileyen en önemli faktörler; eğitim-öğretim programı, öğretmen ve öğrencidir.

2.1. Klasik Gitar Eğitiminde Eğitim-Öğretim Programı

Müzik hem sanattır, hem bilim. Dolayısıyla hem duygusal olarak algılanabilmeli, hem de akıl ile kavranabilmelidir. Herhangi bir sanat ya da bilim dalındaki gibi müzikte de, bilgeliğe ve ustalığa giden yolda “kestirmeler” yoktur (Karolyi, 1996, S.7).

Çalgı eğitiminin bir boyutu olan klasik gitar eğitimi; belirli bir amaç ve süreç içerisinde, öğrenci- öğretmen arasındaki bilgi alışverişi ile bireysel olarak uygulanır. Gitar çalmayı öğrenebilme, gitar çalmayı geliştirebilme, çalgıyı etkin kullanabilme basamaklarını gerçekleştirecek şekilde yürütülen bu eğitim süreci içerisinde; gitar eğitimine yönelik bilgi, beceri ve teknikler öğrenilmekte ve uygulanmakta; öğrencilerin klasik gitar müziği dinleme, müziği anlama, müziği yorumlama ve müzik bilgisi oluşturma gibi davranışları da gelişmektedir. Bu

sürecin doğru, verimli gerçekleşmesi, öğrencinin çalgı çalmayı geliştirebilmesi ve çalgısında düzenli bir şekilde ilerlemesi, iyi hazırlanmış bir eğitim-öğretim programına bağlıdır.

“Program; eğitim sürecinin amacını, boyutlarını, bölümlerini, hedeflerini, içeriğini, yöntemlerini, araç gereçlerini, süresini, sonuçlarını ve bütün bunlar arasındaki ilişkileri kapsayan işlevsel bir bütündür” (Uçan, 2002, S.128). Hedeflenen gelişmelerin etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için, programlı bir gitar öğretiminin uygulanması son derece önemlidir. “Programı olmayan, programa yön vermeyen veya programa dayanmayan bir eğitim süreci yeterince tutarlı kılınamaz, gereğince etkili ve verimli olamaz, beklenen başarılı sonucu veremez” (Uçan, 2002, S.126).

Bireysel olarak yapılan çalgı derslerinde öğretmenin her öğrencisi bir sınıftır ve her öğrencinin çalgı çalmayı öğrenmekle ilgili yeteneği, fiziksel yeterliliği aynı olamayacağı için öğrencileri ayrı ayrı ele almak ve bu açıdan bakmak zorunluluğu vardır (Çilden, 2006, s.544).

Klasik gitar eğitimi de bireysel özellik ve gelişimlere göre şekillenir. Bu nedenle öğretim programı uygulamalarında, belirlenen hedeflerde bu özellik ve gelişimlere göre değişiklikler olabilir. Bu hedeflerin, hem genel hem de özel durumlarda uygulanması için esnek bir şekilde belirlenmesinde yarar vardır.

Saraç (1997, S.23), “Müzik Eğitimi Bölümlerinde Çalgı Eğitim Programlarının Yeri ve Önemi” isimli makalesinde bireysel farklılıkların, çalgı eğitim programına yansıtılması gerekliliğine şöyle değinmiştir:

Çalgı eğitiminde, öğrencinin müziksel yaşantıları, davranış kazanma ve kazanılan davranışı sergilemede bireyin bilişsel, duyuşsal özelliklerinin yanı sıra devinışsel alandaki yetenekleri ile performansı dikkate alınmalı ve çalgı öğretim programları buna göre oluşturulmalıdır.

Bireysel farklılıklardan dolayı öğrenciler birbirlerinden farklı seviyelerde bulunabilirler. Her öğrencinin aynı performansı göstermesi beklenemez, bu nedenle tüm öğrencilere tek bir program uygulanması başarısızlıkla sonuçlanabilir.

Çilden (2006, S.543), “Çalgı Eğitiminin Nitelik Sorunlarının İncelenmesi” isimli makalesinde çalgı eğitim-öğretim programı konusuna şöyle değinmektedir:

Basamakların her öğrenci için çok iyi planlanıp değerlendirilmesi, çalgı çalma disiplininin öğrencilere sabırla, hiçbir basamak atlamadan verilmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi halde çalgı çalma, bir disiplin olmaktan çıkarak öğrencinin teknik sorunlarla boğuştuğu ve giderek dağ gibi büyüyen sorunlar silsilesi olmaya başlamaktadır.

Öğrencilere; kendi kendini eğitebilme ve bilgiyi başkalarına öğretebilme becerilerinin kazandırılması için, eğitim-öğretim programlarında bu hedeflere yönelik çalışmalara da yer

verilmesinde yarar vardır. Özellikle müzik eğitimcisi yetiştiren Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Bölümleri'nde bu hedefleri de kapsayan bir "klasik gitar eğitim-öğretim programı"nın oluşturulması yararlı olacaktır. Çünkü müzik eğitimcisinin en temel vasıflarından biri çalgı eğitimciliğidir.

2.2. Klasik Gitar Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Eğitimin başarısını, niteliğini belirleyen en önemli faktör öğretmendir. Konusuna hakim, alanında uzman, araştırmacı, yenilikçi, öğrenciler üzerinde etkili, öğrenciler ile iletişimde başarılı olmak, öğreteceği konuyu nasıl aktaracağını bilmek ve bu konuları planlamak iyi bir öğretmenin sahip olması gereken özelliklerdir.

Öğretmen, öğrencilerini gitar çalma konusunda etkileyecek, yönlendirecek en önemli kişidir. Bu nedenle öğretmenin sorumluluğu büyüktür. "Öğrencisini düzenli ve çok çalışarak neler yapabileceği konusunda bilinçlendirmek, onu topluluk karşısında neler yapması gerektiği konusunda bilgi ve tecrübeleri oranında öğrencisine katkıda bulunmak vb. konular çalgı eğitimcisi aracılığıyla çalgı eğitimini destekleyici etkenlerdendir" (Uslu, 1997, S.32).

Günümüzde klasik müzik, popüler müziğin geniş kitleler tarafından kabul görmesi ile arka planda kalmıştır. Klasik gitar öğretmeni, klasik gitar eğitiminin amacına ulaşması için ilk olarak, öğrencilere klasik gitar müziğini tanıtmalı, bu müziği sevmelerini sağlamalı ve onlarda, bu müziği icra etme isteği uyandırmalı, onları özendirmelidir.

İyi bir klasik gitar öğretmeni; çalgısına, bilgi ve uygulama alanlarında hakim olmalıdır. Öğrencilere aktarılacak teknik bilgilere sahip olmalı, bu bilgileri öğrencilere anlaşılır şekilde izah edebilmeli ve uygulamalı olarak gösterebilecek yeterlilikte olmalıdır. "Yetkili bir öğretmenin canlı örnekleri ve eleştirileri olmadan müzikal gelişimin olması beklenemez" (Otacıoğlu, 2005, S.3). Elmas (1994, S.94) iyi bir gitar öğretmeni; "konusuna hakim, pedagojik bilgisi olan, öğrencisine güven vererek yol gösteren bir kişilikte olmalı; müziği ve çalgıyı sevdirmeli, yönlendirmeli, öğrenci öğretmeninden bir şeyler öğrendiğini, kendisini geliştirebileceğini hissetmelidir" şeklinde tanımlamıştır.

Öğrencilerin çalgılarını çalma düzeyi birbirinden farklılık gösterebilir. Bu farklılıklar, öğrencilerin el-parmak yapısı, müzikal yeteneği, müzikal algılama düzeyi, bireysel çalışma düzen ve disiplini ile ortaya çıkar. Bu nedenle iyi bir klasik gitar öğretmenin, öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerini göz önünde tutarak, fiziksel, karakteristik özelliklerini bilmesinde, takip etmesinde ve öğrencilerinin bu özellikleri doğrultusunda klasik gitar eğitiminde uyguladığı programa yön vermesinde yarar vardır.

2.3. Klasik Gitar Eğitiminde Öğrenci

Çalgı eğitiminde müzikal yetenek, en temel gerekliliktir. Tarman (2006, S.28) müzik yeteneğini; "müziksel işitme-ayırimsama, müziksel okuma-yazma ve müziksel söyleme-çalma

becerilerinden bir ya da birkaçına ilişkin devinişsel, duyuşsal ve bilişsel davranışlar bütünü” olarak tanımlamıştır. Çalgı eğitimi de bu davranışlara sahip olan, çalgıya fiziki açıdan uygun (özellikle el yapısı, parmaklar ve tırnaklar) müzikal yeteneğe ve algılamaya sahip bireylerle, düzenli ve disiplinli bir şekilde uygulandığı takdirde amacına ulaşır.

Herkes belli bir yere kadar bir şeyler yapabilir ama iyi gitar çalabilmek için yetenek şarttır. İyi bir müzik kulağı, sağlam bir ritim duygusu ilerlemeyi çabuklaştırır (Elmas, 1994, S.91).

Ancak yetenek; düzen ve disiplin ile çalışıldığı takdirde gelişebilir, gerçek ilerleme sağlanabilir, aksi durumda eğitim başarısızlıkla sonuçlanır. “Müzikte yetenekli olmak, çalgısında kolay yapabilirliğe sahip olmak elbette çok önemli bir özelliktir ancak bu yetilere sahip olmak tek başına bir şey ifade etmez” (Şendurur, 2001, S.161). Bu nedenle öğrenciler, kişisel sorumluluklarının bilincinde olarak enstrümanlarına düzenli-disiplinli çalışmalıdırlar.

Enstrümanı iyi çalmak; düzenli ve disiplinli bir çalışma ile gerçekleşir. Düzenli ve disiplinli bir çalışma ise eğitimcilerin yol göstericiliği ile oluşup, öğrencilerin günlük, bireysel çalışmaları ile gerçekleşir. Bu nedenle klasik gitar öğrencilerinin; çalgı bilgisine sahip ve çalgısına hakim olmak için, bireysel çalışmalarını sistemli bir şekilde yerine getirmelerinde yarar vardır. “Gitar öğrenmek isteyen kişi bilinçli ve sistemli bir çalışma alışkanlığına sahip olmalı, hırslı ve kararlı olarak sabırla çalışmalıdır” (Elmas, 1994, S.91). Öğrenciler, günlük çalışmalarının gerekliliğinin farkında olmalı ve bireysel çalışmalarını bir sisteme sokmalıdırlar. Günlük çalışmalar ve bu çalışmaların süresi zoraki değil istekle olmalıdır. Çünkü gitarı öğrenebilmek için öncelikle, gitarı sevmek ve öğrenmeyi istemek gerekir. “Öğrenci sadece çalmak veya sınıf geçmek için çalışmaması gerektiğine inandırılmalıdır” (Otacıoğlu, 2005, S.6).

Klasik gitar eğitimi çok sesli gitar müziği eserleri ile uygulandığı için öğrenciler bu müziğe açık ve araştırmacı, ayrıca iyi birer dinleyici olmalıdırlar. Yaptığı müziği sevmeyen ya da dinlemeyen, müzik üzerine düşünmeyen, müzikal bakış açısına sahip olmayan bir bireyin eser çalımı, düz ve yorumsuz bir icra ile sonuçlanır. Bu nedenle öğrencilerin, çok sesli müzik eserlerini ve klasik gitar müziğini dinlemeleri ve incelemelerinde yarar vardır.

3. KLASİK GİTAR EĞİTİMİNİN BOYUTLARI

Klasik gitar eğitimi; temel, teknik ve teorik bilgilerin, çalışma disiplininin, kendi kendini yönlendirebilme, yönetebilme becerilerinin programlı, disiplinli ve bilinçli şekilde kazandırıldığı bir süreçtir. Bu sürecin ilk aşaması, gitar için gerekli pozisyonun doğru bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Ardından parmaklarda esnekliğin ve sağ-sol el arasında koordinasyonun sağlanması, çalım teknikleri, eser çalışma yöntemleri, çalışma disiplini, eser dinleme ve yorumlama gibi temel davranış ve alışkanlıkların kazandırılması gelir.

3.1. Klasik Gitar İçin Doğru Oturuş ve Klasik Gitarı Doğru Tutuş

Her enstrümanda olduğu gibi klasik gitarı iyi çalabilmek ve gitara hakim olabilmek için öğrencilere kazandırılması gereken en temel davranış, klasik gitar için doğru oturuş ve gitarı doğru tutuş bilgisidir. Bu bilgi, öğrencinin performansını arttırdığı gibi vücut sağlığı için de oldukça önemlidir.

Klasik gitar genel oturuş-tutuş pozisyonu; çalan kişinin enstrümanını en iyi şekilde kavraması, kullanılan teknikleri en rahat şekilde icra edebilmesi için düşünülmüş, insan anatomisine ve enstrümanın fiziki yapısına uyumu dikkate alınarak benimsenmiş ve uygulanmıştır. Ancak, bu aşamada her öğrencinin anatomik yapısının birbirinden farklı olduğu göz ardı edilmemelidir. Klasik gitarı tutuşu etkileyen kişisel farklılıkları Kanneci (1988, S.7); “boy, kol, bacak uzunluğundan tutunuz da; tırnak yapısına kadar birçok değişkene göre başkalaşım gösterir” şeklinde özetlemiştir. Bu nedenlerden dolayı klasik gitar için doğru oturuş ve gitarı tutuş kişiler arasında farklılık gösterebilir. Temel amaç, ellerin ve vücudun kasılmadan, rahat ve doğal bir şekilde gitarın tutulmasını sağlamaktır. Gitarın hakimiyeti kişinin kontrolünde olmalıdır.

Gitarın ‘ aşağı-yukarı’, ‘yanlara’ ya da ‘öne-arkaya’ hareket etmesini kontrol edebilmemiz gerekir. Genelde göğüs, bacaklar ve sağ kolun dirseği tüm bu hareketsizliği kolaylıkla sağlar (Kanneci, 1998, S.7).

Klasik gitarda tekniğin oturması ve ilerleyebilmesi için gitar üzerinde sağ - sol ellerin ve parmakların rahat bir şekilde konumlandırılması gerekir. Bu sayede el ve parmakların birbirinden bağımsız, süratli ve kontrollü bir şekilde hareket etmesi sağlanabilir. Kanneci (1998, S.7), “Klasik Gitar Metodu” isimli kitabında gitarı tutuş ile ilgili şunları söylemektedir:

Sol kol dirseği gövdeye olabildiğince yakın; mümkün olduğunca rahat, omuza dik sarkıtılır. Bu durum, kolun üst kısmı için kuvvet gerekliliğini ortadan kaldırır. Aynı durum sağ kol için de geçerlidir. İyi bir çalış pozisyonunun bütün amacı çalana gevşek ve uyanık bir pozisyon; emin ve kesin bir uygulama olanağı vermektir.

Solak öğrenciler için ise bu çalışmaların tam tersi uygulanmalıdır.

Ancak rahat, doğal bir oturuş ve gitarı doğru bir şekilde tutuş ile öğrenciler; dikkatlerini, çalışacakları veya çaldıkları esere yönlendirebilirler. Oturuş ve tutuşta yaşanacak sorunlar, öğrencilerin hem fiziksel hem de zihinsel açıdan performanslarını etkileyebilir. Bu durum sonucunda da öğrencilerin doğal olarak, çalgılarında ilerlemeleri yavaşlar. Doğru oturuş ve tutuş, ancak uzun çalışmalar sonucunda şekillenir.

Tecrübe kazandıkça herkes kendine göre ideal oturuş ve tutuş pozisyonunu geliştirebilir. İyi bir pozisyon, zaman içerisinde çeşitli denemelerle elde edilebilir (Yöndem, 2003, S.14).

3.2. Deşifre ve Eser Tanıma

Gitar eğitimi sürecinde, üzerinde titizlikle durulması gereken unsurlardan biri deşifredir. Deşifre, müzikte 'ilk okuma' anlamına gelir ve eser çalma/çalışmanın en temel, önemli aşamasıdır. Bu aşamada öğrenciden; eseri yavaş, ritmik, adım adım doğru okuması ve çalması beklenir.

"İlk bakışta okumada amaç; belirlenen tempoda devamlılıktır ve yanlış tartımla doğru notalar yerine doğru tartımla yanlış notalar tercih edilir" (Brown, 1996, S.36). Hatalı deşifre, yanlış alışkanlıklara yol açabilir. Bu nedenle eser çalışma aşamasında öğrencinin, notayı daima objektif, ezberden uzak ve dikkatli bir şekilde incelemesi, bu hatalı alışkanlıkların kazanılmasına engel olabilir.

Düzenli olarak 'solfej-bona okuma, eserin ezgisini ve eşliğini inceleme, notaları dikkatli bir şekilde okuma ve takip etme, çalınan notadan daha ilerisini okuma, notaları ve akorları en alt sestten başlayarak okuma' alışkanlıklarının kazandırılması ile öğrencilerin deşifre yapabilme yetenekleri gelişir. Bu alışkanlıklar, öğrencilerin sık sık yeni eser deşifre etmeleri ile gerçekleşir.

Bu çalışmaların yanı sıra kazandırılması gereken alışkanlıklardan bir diğeri ise, öğrencilerin deşifre ettikleri eserin tonuna dikkat etmeleri ve ilgili gamını çalmalarıdır. Eserin tonu, eser hakkında en temel bilgiyi verir ve öğrenci tarafından dikkat edilmemesi halinde, yanlış deşifre ve alışkanlıklara yol açabilir. Bundan dolayı öğrencilerin, deşifre başlangıcında ilk olarak eserin tonuna dikkat etmeleri ve ardından ilgili gamını çalmaları, oluşabilecek hataların önüne geçilmesi için yararlı olabilir.

Doğru çalımın sağlanması ve akıcılığın devamlılığı için; nota değerlerinin gerektirdiği kadar, parmakların perdeye basması, tutan seslerin kontrolünün sağlanması şarttır. Ayrıca üzerinde titizlikle durulması gereken bir diğer husus ise deşifre edilen, çalışılan eserin formu, ölçü sayısı ve içerisindeki ritim kalıplarıdır. Eserin formu, ölçü sayısı ve eser içerisindeki ritim kalıpları eseri biçime sokan en temel unsurdur ve doğru bir müzikal ifade için dikkat edilmesi gereken önemli etkenlerden biridir. Shumann bu konudaki görüşünü; "bir eserin ruhunu, ancak onun formunu anladıktan sonra kavrayacaksın" (Fenmen, 1997, S.80) şeklinde ifade etmiştir. Ölçü sayısı ve forma göre değişen 'güçlü zaman vurguları' ancak dikkatli çalışılıp çalışıldığı takdirde müzikal ifadeyi güçlendirir, cümlelemeyi kolaylaştırır ve eser bu sayede anlam kazanır. Bu nedenle eser içerisinde bilinmeyen ritim kalıplarının çözümlenmesi ve bonasının yapılmasında yarar vardır. Aksi takdirde yanlış deşifre, çalım, vurgulama ve yorum gibi hatalar, alışkanlığa dönüşebilir ve bu durum da değiştirilmesi zor sonuçlar doğurabilir.

Duate, notalar üzerinde yazan parmak şifreleridir ve eseri çalan kişiye yol gösterir. Bu nedenle duateler gitar eğitiminin vazgeçilmez bir unsurudur. Gitar eğitiminde öğrencilerin eser deşifre ederken ve çalışırken nota üzerinde yazan parmak şifrelerine daima objektif bakmaları sağlanmalıdır. Hatalı ya da değiştirilebilir duateler üzerinde düşünmeleri bir alışkanlık haline

Cansel

Cansel ŞENOĞLU 3NDER ve Prof. G3kay YILDIZ

Klasik Gitar EĞitiminin Boyutları

bu konunun üzerinde oldukça hassas çalışılmasının, notaların dikkatli okunmasının ve pozisyon geçişlerinin kontrollü bir şekilde uygulanmasının sağlanması yararlı olacaktır.

Çalınan eserin doğru, anlamlı ve anlaşılır bir şekilde icra edilmesi için bu çalışmaların titizlikle uygulanmasında yarar vardır. Çaldığı eserin ezgisini anlamayan ve duymayan bir yorumcu ezgiyi de duyuramaz. Duyuramadığı takdirde müziği de ortaya çıkaramaz.

Fenmen (1997, S.21), “Müzikçinin El Kitabı” isimli kitabında, eser içersinde ezginin duyulması ve duyurulmasının önemine şöyle değinmiştir:

Bir eseri ifade etmek, o eserin karakterini, ruhunu, anlamını belirtmektir, dinleyiciye duyurmaktır. Müzikçi eseri başkalarına hissettirebilmek için eseri önce kendisi anlamalı, güzel kısımları tanımlamalı, anlamını görmeli, cümleleri ortaya koyabilmeli, eşlik edici kısımları ikinci plana atabilmelidir. Yani çaldığı eseri, yalnız hissetmekle kalmayıp başkasına da duyurabilecek şekilde çalmalıdır.

Öğrencilerin, eserin ezgi ve eşliği üzerine çalışmaları gerektiği gibi cümleleme üzerine de durmaları gerekir. Her eser, müzik cümlelerinden oluşur ve müzikal ifade, bu müzik cümlelerini ortaya çıkarmakla anlam kazanır. Enstrüman çalan her kişinin çalıştığı eseri, cümlelere ayırıp, başlangıç ve bitişlerini kendi oluşturduğu yöntemlerle (işaretleme vb.) belirlemesi ve çalışması, eserin anlamının ortaya çıkması bakımından önemlidir. Aksi halde müzik, kağıt üzerinde yazan nota topluluğu olmaktan öteye gidemez. Müzik icra eden her kişi, doğru ifade için bu sorumluluğu hissetmeli ve bu yönde titizlikle çalışmalıdır.

3.5. Farkında Olarak Çalma

“Piyanistik organların beynin rehberliğini üstlenmesi yerine beynin bu rehberliği ele alması için eğitimde, çalışmada, beynin sürekli önde gitmesi gerekir” (Şen, 2002, S.108). Genellikle öğrenciler, eserlerine çalışırken düşünmeden, sadece parmaklarına pozisyonları alıştırmak üzere çalışırlar. Ancak bu tarzda bir çalışma akıl ve kontrolden yoksun olduğu için boş yere harcanmış zaman, efor ve emek ile sonuçlanır. Eserin çalınışında herhangi bir hata varsa, bu hatalar fark edilmeden pekişebilir. Bu şekilde alışkanlığa dönüşen hataların düzeltilmesi de uzun zaman ve emek alabilir.

Çalışmanın biricik amacı, az zamanda büyük sonuçlar elde etmektir. Bunun için öğrenci çalışırken her hareketini denetim altında tutmalı ve tüm dikkatini çalıştığı şeyler üzerine toplayarak kendisinin öğretmeni olmalıdır (Fenmen, 1997, S.30).

Klasik gitar; beyinden gelen komutlar aracılığı ile el-parmaklarla çalınan bir enstrümandır. Önemli olan bu komutların, çalan kişi tarafından parmaklarına doğru anda ve doğru yerde iletilmesidir. Bu da çalışılan eser üzerinde düşünerek gerçekleşir. Pozisyon geçişlerini uygulamadan önce, geçiş sırasında yapılacak hareketlerin düşünülmesi, elin nasıl bir şekle girip, hangi parmağın hangi hareketi ile geçişin uygulanması gerektiği planlanabilir ve ardından beynin kontrolü ile geçiş rahatlıkla gerçekleştirilebilir. Amaç ‘daha iyi, daha rahat nasıl

çalabilirim?’ sorusuna cevap bulmak olduğu için, öğretmenlerin öğrencilerini bu yönde bir çalışma şekline alıştırmaları, onların daha ileride kendilerini geliştirmeleri bakımından da yararlı olacaktır.

“Eserin çalışılma aşamasında düşüncenin (beynin) elden hızlı gitmesi, çalışmanın boşa gitmemesi ve boşa zaman tüketilmemesi bakımından şüphesiz önemlidir” (Şen, 2002, S.115). Düşünce; el ve parmaklardan bir adım önde olduğu takdirde öğrenci, daima bir sonraki pozisyona hazırlık yapmak için zaman kazanabilir. Bu sayede çalan kişi icrasını akıcı ve rahat şekilde gerçekleştirebilir. Ayrıca çalım sırasında ya da çalışmadan kaynaklanabilecek rahatsızlık ve sakatlıkların da önüne geçilmiş olunur.

3.6. Teknik Yeterlilik ve Müzikal Yorum

Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde teknik kelimesi; bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi; yol, yöntem, beceri olarak tanımlanmıştır. Her enstrümanın eğitiminde olduğu gibi klasik gitar eğitiminde de teknik; iyi çalmanın vazgeçilmez ögesidir.

Çimen (2003, S.175), “Çalgı Çalmaya Bağlı Fiziksel Rahatsızlıklar” isimli makalesinde esneklik, kas gücü ile ilgili şunları söylemiştir:

Çalgı çalma yoğun çaba ve konsantrasyon gerektiren oldukça karmaşık bir fiziksel ve zihinsel eylemdir. Bu nedenle çalıcının normal vücut fonksiyonlarını aşması, özel türde bir dayanıklılığa, esnekliğe ve kas gücüne sahip olması gerekir.

Esnekliğin ve kas gücünün artırılması düzenli egzersiz ve çalışmalarla doğru orantılıdır. Parmaklarda elde edilen esneklik, çalım rahatlığı sağlar. “Bir enstrüman çalmanın temelini oluşturan”

Müzikaliteyi geliştirebilecek önemli çalışmalardan biri de toplu müzik uygulamalarıdır. Bu türlü çalışmalar öğrencilerin müzik dağarcığını, birlikte müzik yapabilme ve deşifre becerilerini geliştirebileceği gibi müzikalite gelişimlerine de katkı sağlar. Bu nedenle öğrenciler düzeylerine uygun eşlik, duo, trio vs. çalışmalarına teşvik edilmelidirler.

Çalgı eğitiminde öğrencilere doğru ve etkili müzik dinleme alışkanlıkları kazandırılmalı, çalgıyı çalarken veya toplu müzik yaparken öğrenci kendi yaptığı müziği ve ona eşlik eden kişileri dikkatle dinlemeyi öğrenmelidir. İşitme eğitimi çalgı eğitimiyle paralel olarak yürütülmeli, öğrencilere doğru bir ritim ve ton duygusu kazandırılmalıdır (Özmenteş, 2005, S.92).

Müzikal yorum; müzikal bilgi ve becerilerinin kazandırılmasının yanı sıra müzik dinleme, dinlediğini anlama ve müziği yaratıcı düşünce ile yorumlayarak gerçekleşir.

Dikkatli bir şekilde müzik dinleme; müzikalite kavramının gelişmesine katkı sağlayan önemli faktörlerden biridir. Bu nedenle ilk derslerden itibaren öğrencilere ürettikleri sesleri ve kendi çalışmalarını eleştirel bir kulakla dinlemeleri öğretilmelidir (Ercan, 2003, S.214).

Bu sayede öğrenciler, müzikalite gelişimlerini kontrol edebilir ve hızla ilerletebilirler. Çünkü müzik dinlemek, müziği öğrenirken ve geliştirirken yapılması gereken temel davranışlardan biri olarak sayılabilir. Bir esere kişisel duyguları katmak için öncelikle kişinin; kendini dinlemesi, eleştirmesi ve yönlendirmesi gerekir. “Öğrenciler çalgılarını çalarken aktif çalıcılar oldukları kadar aktif dinleyiciler de olmalıdırlar” (Özmenteş, 2005, S.93). Ancak öğrenciler, çalıştıkları veya çaldıkları eseri icra ederken ‘doğru çalma stresi’ nden dolayı kendilerini dinlemeyi aksatabilirler. Şen (2002, S.91), “Piyano Tekniğinin Biyomekanik Temeli” isimli kitabında, müzik icra eden kişilerin kendilerini dinlemelerinin yoruma etkisi üzerine şöyle değinmiştir:

Müzik; piyanisti sadece kulağa değil, tuşeye de yönelmeye zorunlu kılar. Çünkü hissedilenlerin kontrolü ve işitme kontrolü olmadığı zaman teknik ve müzikal yanıtlara neden olunur. Oysa hissetme ve işitme yerine piyanistler-özellikle de piyanist adayları- çoğu kez dikkatlerini klavyeye verirler. Dikkat bakmaya yöneldiğinde, hissetme ve işitme arka planda kalır.

Gitar öğretmenlerinin bu konu üzerine öğrencilerini telkin etmeleri, yönlendirmeleri ve çalıştırmaları yararlı olacaktır. Bu çalışmalar öğrencinin seviyesinin altında, kısa parçalar üzerinde uygulanabilir.

Klasik gitar öğretmenlerinin her derste, müzikalite ve yorum üzerine çalışmalara zaman ayırmasında yarar vardır. Ercan (2003, S.212), “Piyano Eğitiminde Müzikalite Kavramının Kazandırılması Açısından Genel Yaklaşımlar” isimli makalesinde öğretmenlerin derslerinde, yorum üzerine çalışmalara yer vermesinin önemine şöyle değinmektedir:

Öğretmen de zaman kısıtlı bile olsa, dersinde öğrencisinin müziği duygusal bir yolla sunmasına izin vermeli ve bu yolda öğrencisini özendirmelidir. Aksi halde öğrencinin müzik görüşleri dar, çalışı ise sıkıcı bir hale gelir.

Belirli aralıklarla, derslerin bir bölümü müzik dinleme etkinliğine ayrılabilir, çalışılan eserlerin, öğretmenden ve farklı gitaristlerden yorumları dinlenip incelenebilir. Öğretmen-öğrenci arasında bu incelemeler üzerine fikir alış-verişi yapılabilir. Bu çalışmalar öğrencilerin, yorum farklılığı üzerinde fikirlerini geliştirebileceği gibi, çaldıkları eserlerin yorumlarını; taklitten uzak yeni, farklı bir şekilde gerçekleştirebilmelerini sağlayabilir. Müziği daha dikkatli dinlemeyi öğretebilir bu sayede, öğrencilerin müzik kültürleri artar ve müzik dağarcıkları gelişir.

Schumann (Fenmen, 1997, S.80) "Genç Müzisyenlere Öğütler" isimli yazısında iyi bir müzikçi olmanın sırrını şöyle ifade etmiştir:

Aziz öğrenci, en önemli şey iyi bir kulağa ve çabuk kavrama yeteneğine sahip bulunmaktır. Yetenek gelişebilir ve yükselebilir de. Bu üstünlükler ise, günlerce kapanıp mekanik çalışmalara bağlı kalmakla değil, geniş müzik ilişkileri ve sık sık koro ve orkestra dinlemekle sağlanır.

4.SONUÇ

Geçmiş net olarak bilinmemekle birlikte, ilk kalıntılara M.Ö. 1700 yıllarında rastlanan, bu varsayım ile bugün yaklaşık 3700 yıllık kültür birikimine ve bu birikime destek veren geniş bir soy ağacına (guitarra morisca, guitarra latina, vihuela, lut, barok gitar, romantik gitar, vb.) sahip olan gitar, hiç şüphesiz ki bugünlere görkemli tarihinde kendisini yalnız bırakmayan; gerekli özen, disiplin, gayret ve yeteneğe sahip insanoğlu sayesinde gelmiştir.

İcat edildiği günden bugüne insanoğlu gitarı sevmiş, sevdirmiş, geliştirmiş ve bu süreçte öğrendiklerini metod haline getirerek bir sonraki kuşağa emanet etmiştir.

İşte bu yüzdendir ki, geçmişi bu kadar eskiye dayanmasına rağmen bugün dünyanın en yaygın müzik enstrümanlarından biridir ve hakkında yayınlanmış olan araştırmaların çokluğu, insanoğlunun kendisi hakkındaki merakının sona ermediğinin ve ermeyeceğinin işaretidir.

Bütün bu merak ve emek; gitarın sadece sevilen bir müzik enstrümanı olmasından değil, 3700 yıllık köklü kültüründen kaynaklanmaktadır. Bu nedenle müzik tarihinde gitar, çalışıldığı her dönemde geçmişinin esintilerini taşıyan ve o dönemin sanatsal anlayışını gelecek dönemlere taşıyarak zenginleştirebilen bir rol üstlenmiştir.

Bütün bu anlatılanlar ışığında, geleceğin müziğinde de gitarın tarihsel rolünü tekrarlayabilmesi için **klasik gitar eğitiminin boyutlarının** eğitimci ve öğrenci tarafından doğru biçimde kavranması gerekmektedir. Bugünün gitar eğitimcilerinin ve öğrencilerinin de amacı; geçmişte olduğu gibi, emanet aldıkları gitar müziği kültürünü bozmadan, geliştirerek ve yaygınlaştırarak sonraki kuşaklara aktarmak olmalıdır.

KAYNAKÇA

- BROWN, C. (1996). "Çalgı Eğitiminde Nota Okuma Becerisinin Önemi", (çev. Nevhiz Ercan) **Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi**, Sayı.21.
- CANGAL, N. (2004). **Müzik Formları**, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- ÇİMEN, G.(2003). "Çalgı Çalmaya Bağlı Fiziksel Rahatsızlıklar", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Sempozyumu**, Öncü Basımevi, Malatya, s.175.
- ÇİLDEN, Ş. (2006). "Müzik Eğitimi Yetiştirme Sürecinde Çalgı Eğitiminin Nitelik Sorunlarının İrdelenmesi", **Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, s.542-548.
- ELMAS, Y.(1994). **Sorularla Gitar**, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- ERCAN, N. (2003). "Piyano Eğitiminde Müzikalite Kavramının Kazandırılması Açısından Genel Yaklaşımlar", Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu Bildirisi, **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, s.212-214.
- ERİNÇ, S. M. (1998). **Sanatın Boyutları**, Çınar Yayınları, İstanbul.
- FENMEN, M. (1997). **Müzikçinin El Kitabı**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- KANNECİ, A. (1998). **Klasik Gitar Metodu**, Evrensel Müzik Evi, Ankara.
- KANNECİ, A. (2001). **Gitar İçin Beste Yapmış Türk Bestecilerinin Eğitim ve Yapıtlarının Uluslararası Gitar Yeri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KANNECİ, A. (2005). **Türk Bestecilerinin Solo Gitar Sonatlarının Gitar Eğitimine Katkıları Yönünden İncelenmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KAROLYI, O. (1996). **Müziğe Giriş**, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- OTACIOĞLU, S. G. (2005). **Müzik Öğretmenliği Piyano Eğitimi Dersi İçin Bir Model Denemesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÖZMENTEŞ, S. (2005). "Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 9, s.89-98.
- STRAVİNSKİ, İ. (2000). **Müzik Sanatı**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- ŞEN BAŞTUĞ, S. (2002). **Piyano Tekniğinin Biyomekanik Temeli**, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- TARMAN, S. (2006). **Müzik Eğitiminin Öğeleri**, Müzik Eğitimi Yayınları, Ankara.

- UÇAN, A. (2005). **Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum**, Evrensel Müzik Evi, Ankara.
- YÖNDEM, S. (2003). **Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Hazırlık Sınıfı Gitar**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- SARAÇ, A. G. (1997). "Müzik Eğitimi Bölümlerinde Çalgı Eğitim Programlarının Yeri ve Önemi", **Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi**, Sayı 23, s.23-25, Ankara.
- ŞENDURUR, Y. (2001). "Keman Eğitimi Dersine Etkili Hazırlanma Süreci", **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 2, s.161-168.
- TANRIVERDİ, A. (1997). "A.G.S.L. Müzik Bölümlerinde Uygulanan Çalgı Eğitimi ve Viyolanın Çalgı Eğitimi İçerisindeki Yeri", **Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi**, Sayı 25, s. 7-9.
- TARMAN, S. (1996). **Bekir Küçükay'ın Klasik Gitar İçin Başlangıç Metodu'nun Hedef, Hedef Davranış ve İçerik Yönünden İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- UÇAN, A., "Eğitimde Program Çözümleme", **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı 4, s.126-128, 2002.
- USLU, M. (1999). "Türkiye'de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde A.G.S.L. Müzik Bölümlerinin Önemi", **Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi**, Sayı 5, s.30-34.
- USLU, M.(2006). "Türkiye'de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde Çoksesli Müzik Eğitimi Görüşü", **Müzik ve Bilim Dergisi**, Sayı 5.
- YAĞIŞAN, N.(2002). "Farklı Bir Alanın Profesyonel Sporcuları: Müzisyenler", **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22, Sayı 1, s.183-194.
- YÖNDEM, S. (1998). **Türkiye'deki Mesleki Müzik Yüksek Öğretim Kurumlarında Klasik Gitara Uyarlanmış Türkü Kaynaklı Eğitim Müziklerinin Öğretiminde ve Seslendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.